

Schenking aan de HVIJ uit de nalatenschap van oud-bestuurslid van de ABTB. Nico Wijngaard. Tekst: H. Isidorus, Bid voor ons. Foto: Koos Winters, HClJ.

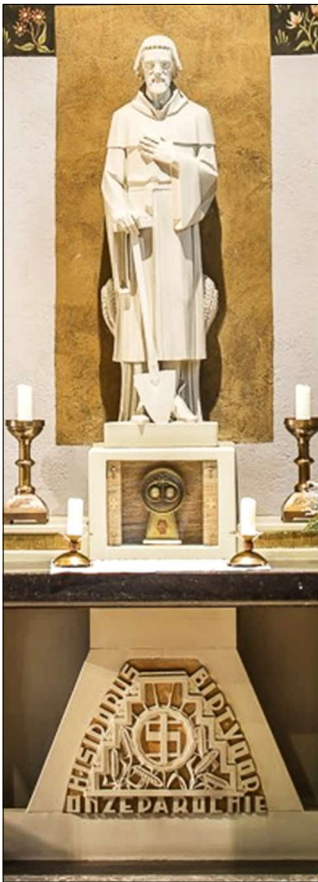
Isidorus van Madrid, ca. 1070 – 15 mei 1130

Patroonheilige van de stad Madrid en van boeren en tuinders.
Bij grote droogte roept men zijn voorspraak in om regen.

Isidro de Merto y Quintana wordt omstreeks 1070 geboren nabij Madrid als kind van zeer arme ouders. Hij werkt als dagloner en komt uiteindelijk in dienst bij de Madrileense baron Juan de Vargas, waar hij opklimt tot rentmeester. Isidro trouwt met María Toribia. Hun zoontje Illan valt van zijn moeders arm in een waterput, maar komt op gebed van zijn ouders weer lachend naar boven. Uit dankbaarheid zouden Isidro en Maria besloten hebben tot een zogeheten jozefhuwelijk, waarbij zij afzien van geslachtsverkeer. Over de vrome Isidro, in Nederland Isidorus genoemd, zijn vele wonderverhalen bekend.

Wonderen en legenden

Isidorus is een eenvoudige, harde werker met een sterk geloof en grote naastenliefde. Zijn vrome levenswijze, zoals bidden op het land of onder het werk, wekt ergernis bij zijn collega's. Die doen hun beklag bij hun heer, die Isidorus vervolgens gaat bespieden. Dan ziet de hereboer een wonder. In de tijd dat Isidorus bidt, pakken engelen de ploeg achter het span ossen en ploegen hiermee de akker. Een andere keer laat Isidorus een bron ontspringen om de akkers te bevoeien. En alles wat hij missen kan, geeft hij weg aan de minder bedeelden. Isidorus is bij leven al heilig voor de bevolking. De Spaanse koning Filips III zou in 1615 door aanraking van een reliek van Isidorus zijn genezen van een ernstige ziekte. Hierna neemt de verering van Isidorus een grote vlucht. Isidorus is zalig verklaard in 1619 en heilig in 1622. Nog voor zijn heiligverklaring door de kerk, is zijn verering al wijdverbreid onder de Europese boerenstand.

H. Isidorus met spade en graanhalmen in de aan hem in 1927 gewijde kerk te St. Isidorushoeve, een kerkdorp in de gemeente Haaksbergen.

Tekst: H. Isidorus Bidt Voor Onze Parochie.

(te verwachten ware het enkelvoud: Bid).

Het Isidorusaltaar is bekostigd uit een inzamelingsactie van de ABTB. Het staat links van het hoofdaltaar (voor de kijker rechts), vaak de plaats van het Jozefaltaar.

Verering en iconografie

Aan Isidorus zijn kerken maar vooral ook kapellen gewijd, opmerkelijk veel in Tsjechië en de allermeeeste op de Filipijnen, ooit een Spaanse kolonie. Isidorus wordt staande afgebeeld, soms in korte werkmanskleren, met attributen als ploeg, dorsvlegel, hak of spade, korenschoven of graanhalmen. Ook geknield in gebedshouding. In muur- of plafondschilderingen en ook op processievaandels staan op de achtergrond vaak twee engelen en een span van twee witte ossen, zoals in een kapel te Häuser (Beieren).

Museum Nagele is gevestigd in de voormalige RK kerk uit 1962. Op de buitenmuur bij de half open ingang is in 1963 een keramisch reliëf aangebracht van kunstenaar Frank Nix (1934-2008). Door de lichtval oogt de voorstelling met ploeg en korenaren minder helder aan de linker bovenkant.

*Reliëf met Isidorus op de buitenmuur van Museum Nagele (voormalige RK kerk).
Foto: Peter Timmer, in Nagele. Een moderne erfenis (2016) p. 81.*

Benamingen

Sint Isidorus heeft in Nederland de bijnamen de Landman, de Landbouwer of de Dagloner en, zoals hierboven in Nagele, de Ploeger.

In het Spaans werd zijn bijnaam Isidro Labrador. *Labor* in het Latijn is werk, in 't bijzonder zwaar werk, moeite, nood. In medisch jargon betekent het meervoud *labores* weeën. In het Middeleeuws Latijn is *laborator* een landarbeider die met een ploeg en een span ossen werkt. *Laborator* werd in het Spaans tot *labrador* en in het Portugees tot *lavrador*. Naar de Portugese ontdekkingsreiziger João Fernandes Lavrador is Labrador aan de oostkust van Canada genoemd – en daaraan dankt een hondenras zijn naam.

Isidorus werd het in het Latijn tot Isidorus Agricola – Isidorus de Boer, of Isidorus Matritentis – Isidorus van Madrid, ter onderscheiding van Isidorus van Sevilla.

Het Engels kent twee varianten van zijn naam:

in Brits Engels en in Ierland, Australië en India: Isidorus the Labourer.

In de VS en op de Filipijnen: Isidorus the Laborer.

Boerenbonden – verzuiling en ontzuiling

Verzuiling

Vóór 1896 kende Nederland alleen provinciale maatschappijen van landbouw, die zich in 1884 hadden verenigd in *Het Nederlandsch Landbouw-Comité*. Dit was amper representatief voor de boerenbevolking. Vandaar de oprichting in 1896 van de *Nederlandsche Boerenbond* op algemeen-christelijke grondslag. Omdat op de bond een zwaar r.-k. stempel drukte, wilden de protestanten vanaf 1912 een eigen boerenbond. Dat leidde uiteindelijk in 1918 tot de oprichting van de Christelijke Boeren- en Tuindersbond (CBTB).

In 1917 waren de Overijsselsche Boerenbond en de Geldersche Boerenbond al gefuseerd tot de Aartsdiocesane R.K. Boeren- en Tuindersbond (ABTB), gezeteld te Arnhem en met Isidorus van Madrid als patroonheilige.

Aartsdioceses en dicoceses zijn andere benamingen voor (aarts)bisdom.

Tot het Aartsdioceses Utrecht behoorden de provincies Utrecht, Gelderland en Overijssel en tot 1956 ook de drie Noordelijke provincies.

De afdeling Oldemarkt van de ABTB viert in 1957 haar 40-jarig bestaan. In de kranten dateert de eerste vermelding uit 1918, wanneer de ABTB op de gemeenteraadsvergadering van 6 februari verzoekt tot aanstelling van een onderwijzer met akte landbouw aan de school.

Het verzoek is afgewezen, het hoofd der school te Oldemarkt bezit al die akte en geniet daarvoor een toelage. NB: het betreft de openbare school, er komt pas een RK school in 1921.

Veertigjarig jubileum A.B.T.B. Oldemarkt

OLDEMARKT. — De A.B.T.B. afdeling Oldemarkt heeft haar veertigjarig bestaan gevierd. Op de morgen van de feestdag droeg de geestelijk adviseur, pastoor Th. W. Ribberink een gezongen H. Mis tot intentie van de leden van de bond op. Des avonds was er een feestelijke bijeenkomst in het parochiehuis, waarbij vrijwel alle leden met hun echtgenoten aanwezig waren. De voorzitter, de heer J. Bult, heette alle aanwezigen hartelijk welkom. Vele buurtverenigingen kwamen het bestuur geliciteren en hadden bloemstukken en andere cadeaus gezonden.

Boer Biet uit Meppel en zijn ensemble zorgde voor een aantrekkelijk en vrolijk programma. Het was een prachtig feest, dat eerst te middernacht besloten werd.

De Staatscourant meldt op 25 oktober 1920 de Statutenwijziging van “de Afdeling Oldemarkt van den Aartsdiocesanen R.K. Boeren- en Tuinderbond te Arnhem, gevestigd te Oldemarkt”.

De ABTB-afdeling Kuinre is opgericht op 23 april 1918, zo blijkt uit een bericht in de katholieke krant *Overijsselsch Dagblad* bij het 40-jarig bestaan.

De documenten van die afdeling zijn ondergebracht bij het ADRKF in Bolsward. Niet zo vreemd, de Kop van Overijssel valt tot 1956 onder het dekenaat Heerenveen. De ABTB's van Kuinre, Oldemarkt en Steenwijkerwold hebben veel overleg gepleegd en vergaderd met de Friese ABTB's van Steggerda en Wolvega.

40 jaar A.B.T.B. Kuinre

KUINRE — 22 april zal voor de A.B.T.B. een bijzondere dag zijn, die zij niet ongemerkt voorbij zal laten gaan, want dan bestaat de vereniging 40 jaar. De eerste bestuursleden waren de heren De Vries, Groenestege en Osse. De laatste bedankte al spoedig als bestuurslid vanwege de verre afstand. Zijn plaats werd ingenomen door de heer Jozef Bouma. Al deze oprichters zijn reeds overleden en hebben naar wij hopen hun loon voor hun pioniersarbeid al ontvangen.

De dag van 22 april zal in deze kleine afdeling bescheiden gevierd worden. Des morgens zal er een gezongen H. Mis van dankbaarheid zijn en daarna een gezamenlijk ontbijt in het Parochiehuus en des avonds een feestelijke herdenking in het Dorpshuis van Kuinre voor leden en genodigden. Deze avond zalv verzorgd worden door de jonge boeren en boerinnen van de parochie.

Educatie

De boerenbonden hebben veel gedaan voor het landbouwonderwijs.

Landbouwscholen worden al vermeld in 1828, maar Landbouwhuishoudscholen komen er pas vanaf 1903; vanaf 1911 ook landbouwhuishoudcursussen voor de niet meer schoolgaande vrouwen.

Ook verschijnen er begin 19^e eeuw de bonden van Plattelandsvrouwen.

Op instigatie van pastoor Gerritsen is in Oldemarkt in 1947 de R.K. Boerinnenbond opgericht, waarvan de naam in 1964 is omgedoopt in Katholieke Plattelandsvrouwen van Oldemarkt (KPO).

Isidorusplaquette

In 1946 overlijdt de algemeen ABTB-secretaris Henricus Ruyter (1893-1946). Hij is lid van de Eerste Kamer geweest en daarna tot zijn dood lid van de Tweede Kamer. Daar maakt hij NSB-kamerlid Rost van Tonningen uit voor "landverrader". Ruyter wordt veroordeeld tot een geldboete van 25 gulden. In WO II weet hij de boerenbonden uit de greep van de bezetter te houden.

*Overijsselsch Dagblad,
11 april 1948.*

Ontzuiling

Tijden veranderen. En zowaar, in februari 1968 houden ABTB en CBTB een gezamenlijke bijeenkomst. Of er sprake is van een vergadering in strikte zin, is de vraag. Samen een spreker uitnodigen is natuurlijk wel goedkoper. Toch zet de ontzuiling door en in 1995 fuseren de Katholieke Nederlandse Boeren- en Tuindersbond, de Christelijke Boeren- en Tuindersbond en het Koninklijk Nederlands Landbouw-Comité. Het eindresultaat is de Land- en Tuinbouworganisatie Nederland. kortweg LTO Nederland.

OLDEMARKT

ABTB en CBTB vergaderen

OLDEMARKT — De afdelingen van de ABTB en de CBTB belegden een gezamenlijke vergadering in hotel „Hof van Holland.” De heer Maaskant, directeur van de Overijsselse vereniging „Het Oversticht” te Zwolle hield een inleiding over het werk van „Het Oversticht.” Hij vertoonde dia's van woningbouw in vroeger tijden en na de oorlog. Na de pauze sprak de heer Maaskant over boerderijbouw. De heer Hilhorst had de leiding van de bijeenkomst.

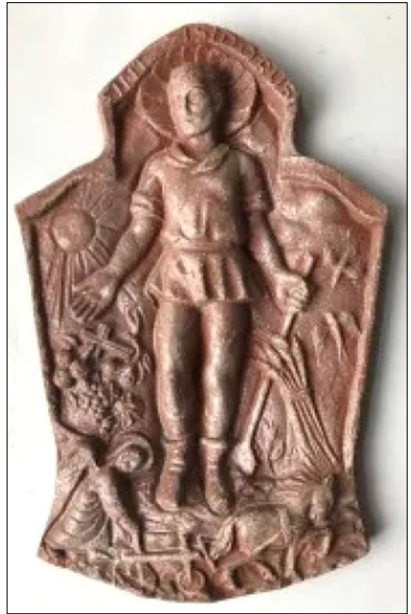
Friese Koerier 13 februari 1968.

De steen op zijn graf te Arnhem toont een afbeelding van Sint Isidorus, een ontwerp van beeldhouwer Auguste (Guus) Manche - en dat ondanks diens verleden als NSB'er. Het idee wordt geboren om een plaquette te maken met een afbeelding van Isidorus zoals op de grafsteen. Vanaf 1947 is deze plaquette of tegel verspreid onder leden van de ABTB. Als plaquette ook wel aangebracht op de muur van boerderijen.

Vraag: Is in de HVIJ-regio de plaquette ook bekend?

Graag doorgeven aan de redactie!

*Bron: <https://marismits.nl/?p=608>
blog 23-08-2019.*

Bronnen

Zoeken met een paar trefwoorden volstaat:

- Isidorus van Madrid (Wikipedia, beknopt).
- Isidor the Laborer (Wikipedia, uitgebreid)
- Isidorus de Landbouwer (Kath. Encyclopedie, via KRO-NCRV; overzichtelijk)
- Isidor von Madrid (Ökumenisches Heiligenlexikon)
- Gebed tot Isidorus (Engelstalig):
https://en.wikipedia.org/wiki/Portal:Catholic_Church/Patron_Archive/May_15
- Wikimedia Commons (Afbeeldingen, lijsten met kapellen en kerken)
https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Saint_Isidore_the_Laborer
- www.flevolandergoed.nl nagele de ploeger (kunstwerk op buitenmuur)
- www.fleovolandergoed.nl st-isidorus (kerkgebouw)
- www.cultureelergoed.nl nagele een moderne erfenis (2016, foto p. 81)
- Isidorustegel: <https://marismits.nl/?p=608> (blog van Mari Smits 23-08-2019)
- Isidorus vaandel: op internet veel afbeeldingen
NB: soms spelling isidorus (!), zoek: culemborg isidorus (vaandel 1925)
- LTO Nederland: https://nl.wikipedia.org/wiki/LTO_Nederland
met links naar fusiepartners, o.a.:
Katholieke Nederlandse Boeren- en Tuindersbond (KNBTB)
Christelijke Boeren- en Tuindersbond (CBTB)
NB: zoeken met ABTB levert alleen lokale of regionale afdelingen op.
- <https://historiek.net/geschiedenis-nederlandsche-boerenbond/56597/>
(Mari Smits 10-01-2018 duidelijk algemeen overzicht)

Dit artikel staat in kleur op de HVIJ-site.